

DOI: doi.org/10.21272/shaj.2021.i36.p.53

ANATOLIY V. GONCHARENKO

PhD (History), Sumy National Agricultural University (Ukraine)

**FORMATION OF THE FOREIGN POLICY COURSE OF US PRESIDENT
J.F. KENNEDY ON THE PEOPLES REPUBLIC OF CHINA
(JANUARY-OCTOBER 1961)**

Abstract. *The article investigates the formation of the foreign policy course of US President John F. Kennedy on China in January-October 1961. There were characterised the election statements of the US presidential candidate from the Democratic Party J.F. Kennedy on China. The practical implementation of pre-election initiatives by the administration of the President John F. Kennedy in the Chinese direction in January-October 1961 was studied. There were analyzed reasons, course and consequences of intensification of Washington's foreign policy strategy towards Beijing during the during investigated period. The role of various groups in the American establishment in the process of forming the foreign policy course of the new administration towards China in January-October 1961 is outlined. It is described the specific US foreign policy actions towards communist China at the beginning of J.F. Kennedy presidential period.*

The victory of J.F. Kennedy in the presidential election in 1960 was accompanied by a series of changes in the system of geopolitical and military priorities of the United States. The new administration's more realistic approach to China was due primarily to the fact that Beijing, which renounced its alliances and claimed the role of a "third force", was a weak player in the international arena and therefore minor, insignificant deviations from traditional policies of "containment and isolation" seemed acceptable. Moreover, the policy of "isolation" did not justify itself, as China has intensified its foreign policy, established relations with many countries, including the US allies. Gradually, the number of states that supported China's demands for a seat in the UN grew, which created a real prospect for broad recognition of communist China.

At the beginning of the presidency of J.F. Kennedy in January-October 1961, his administration was unable to quickly develop and begin to implement a holistic concept of "new frontiers" for China. His Chinese policy was inextricably linked to the US foreign policy in Asia and reflected the clash of American and Chinese interests in the region. At the same time, the representatives of the American establishment did not have a clear idea of how they could influence Soviet-Chinese relations in order to deepen the rift between the USSR and China, and what concrete benefits they could derive from this.

This was due to a number of reasons. First of all, when he was elected, the administration of J.F. Kennedy joined the more important events at that time in terms of the US military and political interests than the policy towards China (European problems, issues of Atlantic unity, the Berlin crisis). Secondly, Washington still viewed communist China as a state that threatened American interests in Asia and was eager to expand its influence and strengthen its military power.

An important influence on the formation of the foreign policy course of the administration J.F. Kennedy also had at the beginning of his presidency the fact that, having won the election with a minimal advantage, he did not risk starting a major change in Chinese policy and abandoning the policy of "containment". In such way, the 35th President of the United States tried, at first, to show that he respected public opinion within the country, which was negative about communist China. Secondly, by demonstrating his propensity for the heredity of politics, he hoped to strengthen his vulnerable foreign policy position.

That is why J.F. Kennedy, who did not rule out the possibility of changing China's US policy, saw in his own practical actions toward China at the time no reason to abandon the doctrine of "containment". Particularly, the idea of "containment" of China was the basis of a

number of decisions of the John F. Kennedy administration, which eventually led to the escalation of American military intervention in Indochina.

Keywords: the USA, PRC, ROC, China, foreign policy, American-Chinese relations, doctrine of “deterrence”, J.F. Kennedy.

Citation. Goncharenko A.V. Formation of the foreign policy course of US president J.F. Kennedy on the Peoples Republic of China (january-october 1961). *Sumskyi istoryko-arkhivnyy zhurnal* [Sumy historical and archival journal]. №XXXVI. 2021. Pp. 53-64. DOI: doi.org/10.21272/shaj.2021.i36.p.53

ГОНЧАРЕНКО А.В.

Кандидат історичних наук, Сумський національний аграрний університет (Україна)

ФОРМУВАННЯ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОГО КУРСУ ПРЕЗИДЕНТА США ДЖ.Ф. КЕННЕДІ ЩОДО КНР (СІЧЕНЬ–ЖОВТЕНЬ 1961 Р.)

Анотація. У статті досліджено формування зовнішньополітичного курсу президента США Джона Кеннеді щодо КНР у січні-жовтні 1961 р. Охарактеризовані передвиборчі заяви кандидата у президенти США від Демократичної партії Дж.Ф. Кеннеді щодо Китаю. Вивчено практичну реалізацію передвиборчих ініціатив адміністрацією президента Дж.Ф. Кеннеді у китайському напрямку в січні-жовтні 1961 р. Проаналізовані причини, хід та наслідки активізації зовнішньополітичної стратегії Вашингтону щодо Пекіну протягом періоду, що вивчається. Окреслено роль різних угруповань в американському істеблішменті у процесі формування зовнішньополітичного курсу нової адміністрації щодо КНР у січні-жовтні 1961 р. Висвітлені конкретні зовнішньополітичні дії США щодо комуністичного Китаю на початку президентства Джона Кеннеді.

Перемога Дж.Ф. Кеннеді на президентських виборах 1960 р. супроводжувалася цілою низкою змін у системі геополітичних пріоритетів США. Більш реалістичний підхід нової адміністрації щодо КНР пояснювався тим, що Пекін хоча і претендував на роль “третьої сили”, проте був слабким гравцем на міжнародній арені і тому незначні відступи від традиційної політики “стримування і ізоляції” здавалися припустимими. Крім того, сама політика “ізоляції” не виправдовувала себе, оскільки КНР активізувала свою зовнішню політику, встановила відносини з багатьма країнами, що створювало реальну перспективу широкого визнання комуністичного Китаю.

На початку президентства Джона Кеннеді в січні-жовтні 1961 р. його адміністрація не змогла швидко розробити і почати реалізовувати цілісну концепцію “нових рубежів” щодо КНР. Його китайська політика була нерозривно пов’язана з зовнішньополітичним курсом США в Азії і відображала зіткнення американських і китайських інтересів у цьому регіоні.

Вигравши вибори з мінімальною перевагою Дж.Ф. Кеннеді, який все ж не відкидав можливостей зміни китайської політики США, не ризикнув розпочати серйозні зміни у політиці щодо КНР та відмовитися від політики “стримування”. Цим він намагався показати, що поважає громадську думку всередині країни, яка була негативно налаштована щодо комуністичного Китаю, а також є прибічником спадковості китайської політики. Ідея “стримування” КНР була підґрунтям цілої низки рішень адміністрації Джона Кеннеді, що в реалії призвели до ескалації американського військового втручання в Індокитаї.

Ключові слова: США, КНР, КР, Китай, зовнішня політика, американо-китайські відносини, доктрина “стримування”, Дж.Ф. Кеннеді.

Цитування. Гончаренко А.В. Формування зовнішньополітичного курсу президента США Дж.Ф. Кеннеді щодо КНР (січень-жовтень 1961 р.) // Сумський історико-архівний журнал. №XXXVI. 2021. С. 53-64. DOI: doi.org/10.21272/shaj.2021.i36.p.53

У 50-х – першій половині 60-х років ХХ ст. США сприймали КНР як свого головного суперника в боротьбі за ідеологічний, військово-політичний і економічний контроль в Азії. Розробка курсу щодо “нового Китаю” стала складовою частиною діяльності зовнішньополітичного апарату США в контексті формування американської стратегії, спрямованої проти країн комуністичного блоку. В основі цієї стратегії були політичні концепції “стримування” і “відкидання” комунізму, які забезпечували ідеологічне оформлення зовнішньої політики США.

У геополітичних категоріях Вашингтон розглядав систему міжнародних відносин як біполярне протистояння США–СРСР. При цьому поняття “радянський комунізм” мало на увазі монолітний блок СРСР, КНР і прорадянських країн Східної Європи. У суто теоретичному плані в американській системі політичних концепцій намітилася відмова від пануючих в післявоєнні роки в розпал “холодної війни” уявлень про всесильність і всемогутність США, згідно з якими вони, спираючись на свою міць, повинні були заповнювати “вакуум сили” в Європі та інших регіонах світу, і звернення до концепції “балансу сил”. Цьому сприяла і докорінна зміна співвідношення сил на світовій арені наприкінці 50-х – на початку 60-х років ХХ ст. у результаті посилення впливу країн комуністичного блоку і розвитку національно-визвольного руху в країнах Азії та Африки.

Історіографія порушеної нами проблематики багаточисельна. В українській історичній науці різні аспекти зовнішньої політики США щодо КНР 60-х років ХХ ст. досліджували М. Філатов, М. Годлевський, С. Пронь і В. Гудименко, А. Гончаренко і М. Ключко (Філатов, 2010; Годлевський, 2016; Пронь, Гудименко, 2016; Гончаренко, Ключко, 2019).

З-поміж великої кількості робіт учених різних країн, присвячених тематиці, що вивчається, перш за все, необхідно виокремити праці американських високопосадовців та дослідників В.Р. Датта, Р. Хілсмана, Ф.Р. Даллеса, Д. Раска Д. Девіс і Ю. Трані, Г. Кіссінджера (Dutt, 1964; Hilsman, 1967; Dulles, 1972; Rusk, 1990; Дэвис, Трани, 2009; Киссинджер 2013). Окремо треба відзначити роботи китайського вченого Г. Чена (Чэн, 2018; Чэн, 2019).

Активно вивчали зовнішню політику США щодо КНР радянські історики (Политика США, 1977; Воронцов, 1979; Владимиров, 1984; Занегин, 1984; Бажанов, 1987; Место Китая, 1987). У сучасній російській історіографії різні аспекти американсько-китайських відносин досліджували А. Богатуров, І. Цветков, А. Давидов, А. Цвик, А. Бондарева, Я. Ахмадеева, М. Кописов (Богатуров, 1997; Цветков, 2000; Давыдов, 2005; Цвык, 2015; Бондарева, 2016; Ахмадеева, 2018; Копысов, 2019). Також необхідно виділити роботи білоруського історика А. Косова (Косов, 2012; Косов 2015).

Отже, аналіз історіографії проблеми дозволяє зробити висновок, що в науковій літературі присутній фактичний матеріал з поставлених у роботі проблем, окреслені основні лінії зовнішньополітичного курсу США щодо КНР у 1961–1963 рр., а також з окремих питань міжнародних відносин. Проте дослідники не приділяють достатньої уваги формуванню зовнішньої політики президента Джона Кеннеді стосовно Пекіну і вивчають її побіжно, як один з проміжних етапів китайської політики Вашингтону наприкінці 40 – на початку 70-х років ХХ ст. Саме тому, мета цієї статті – дослідити процес формування зовнішньополітичного курсу президента США Дж.Ф. Кеннеді щодо КНР на початку його президентства у січні-жовні 1961 р.

Наприкінці 50-х – на початку 60-х років ХХ ст. позиція США щодо контактів з КНР була двоїста – з одного боку було необхідно налагоджувати відносини, з іншого – залишалася актуальною проблема підтримки Китайської Республіки (Тайваню). Питання про зовнішньополітичний курс стосовно Китаю досить гостро постало у передвиборній кампанії 1960 р. у США. Заяви кандидата у президенти від Демократичної партії Джона Фіцджеральда Кеннеді свідчили про намір, у разі обрання його президентом, змінити

китайський курс США – перш за все, відмовитися від оборони островів Кемой і Мацзу, які перебували під контролем чанкайшістів (Воронцов, 1979: 12; Косов, 2012: 123). Дж.Ф. Кеннеді також зазначав, що необхідно скасувати “формозьку резолюцію” 1954 р. (Tucker, 1994: 47; Косов, 2015: 86).

У передвиборчій програмі сенатора Джона Кеннеді “Нові рубежі” поєднувалися традиційні імперативи “холодної війни” та ідея глобальної відповідальності США за долю західної цивілізації, робилася ставка на досягнення військової переваги. Велика увага приділялася проблемам “третього світу” (Kennedy, 1961). Більш складним був і погляд на роль силових методів у реалізації зовнішньополітичних установок США. Дж.Ф. Кеннеді ставив за мету підвищити гнучкість військово-стратегічних доктрин, вдосконалити новітні системи озброєння, підвищити їх мобільність. Адміністрація нового президента вбачала це у підвищенні керованості конфліктів. Таким чином, з’явилася нова доктрина “гнучкого реагування”, яка була розроблена групою фахівців на чолі з генералом М. Тейлором. Прийнята в 1961 р. ця доктрина призвела до посилення протиріч між Вашингтоном і його європейськими союзниками по НАТО (Годлевський, 2016: 171). Пізніше, у жовтні 1961 р. з’явився закон Фулбрайта-Хейза, який рекомендував формувати нову спільноту, яка базується на єдиних цивілізаційних цінностях та наголошував на необхідності вдосконалювання невійськового потенціалу (Fulbright-Hays, 1961).

На думку зовнішньополітичних радників Дж.Ф. Кеннеді, якщо Пекін перестане загрожувати Тайбею, погодиться на міжнародну інспекцію НВАК, врегулює прикордонні питання з Індією і дистанціюється від ситуації в Індокитаї, КНР цілком можна буде прийняти в ООН (Bowles, 1971: 402-403; Косов, 2015: 86-87; Бондарева, 2016: 531). Фактично, було зроблено ставку на те, що взаємний компроміс дозволить відірвати КНР від комуністичного блоку.

Джон Кеннеді також зазначав про можливість тиску на Чан Кайші щодо демократизації тайванського режиму. Саме тому перемога кандидата від демократів на виборах у 1960 р. була з схвально сприйнята значною частиною тайванців і політичною опозицією Чан Кайші (Воронцов, 1989: 324). Що стосується кандидата від республіканців Річарда Ніксона, то він навпаки, відстоював позицію китайського лобі та відзначав, що “прибережні острови” входять в зону життєвоважливих інтересів Китайської Республіки, а отже, і Сполучених Штатів (Tucker, 1994: 47; Косов, 2012: 124), оскільки ще у 50-х роках ХХ ст. його називали в США “сенатором від Формози” (Косов, 2015: 87). Єдине, що об’єднувало двох претендентів на пост президента – обидва кандидати відкидали будь-яку форму визнання КНР.

Відразу після приходу в Білий Дім у січні 1961 р. адміністрація 35-го президента США Дж.Ф. Кеннеді почала коригувати зовнішню політику щодо КНР. Деякі співробітники адміністрації і Державного департаменту пропонували переглянути стратегію Ейзенхауера–Даллеса, яка була спрямована на стримування та ізоляцію КНР (Pellegri, 2010: 100). Пропозиція щодо покращення американо-китайських відносин пояснювалася також погіршенням китайсько-радянських стосунків, що могло зміцнити американські позиції у світі (Занегин, 1984: 317; Косов, 2015: 87).

Особисто Джон Кеннеді вважав стан американо-китайських відносин ірраціональним і не виключав можливості коригування політики щодо Пекіну (Schlesinger, 2002). Після того, як виникнення китайсько-радянського розколу ставало все більш ймовірним, адміністрація президента почала знижувати рівень загрози з боку Китаю, а пізніше натякнула на можливість надання продовольства КНР і розширення неофіційних контактів унаслідок “Великого китайського голоду” 1959–1961 років (Fetzer, 1989: 178-180).

Необхідно зазначити, що після інавгурації Дж.Ф. Кеннеді у Державному департаменті, в тому числі і в Бюро у справах Далекого Сходу, переважали противники нормалізації відносин з КНР. Найбільш активними прихильниками китайської політики Д. Ейзенхауера були професійний дипломат, тісно пов'язаний з Чан Кайші, Е.Ф. Драмрайт, резидент ЦРУ в Тайбеї і близький друг сина Чан Кайші Цзян Цзін-го Р. Клайн, які виступили проти будь-яких змін у підходах Вашингтону щодо Китаю (Pellegrin, 2010: 103-104; Косов, 2015: 87).

Важливий вплив на формування політики президента Джона Кеннеді щодо КНР мало призначення Державним секретарем Діна Раска, який за часів президента Гаррі Трумена у 1950–1952 рр. обіймав посаду помічника держсекретаря у справах Далекого Сходу і мав жорстку позицію щодо Китаю, проте наприкінці 1950-х років закликав до більш гнучкої політики щодо КНР (Fetzer, 1989: 178-180). І хоча в першій офіційній заяві щодо Китаю 6 лютого 1961 р. Д. Раск підтвердив незмінність зовнішньополітичного курсу США щодо підтримки Тайваню (Цветков, 2000), новий держсекретар не був проти перегляду деяких зовнішньополітичних пріоритетів попереднього уряду в американо-китайських відносинах.

Серед представників нової адміністрації найбільш активними прибічниками нормалізації відносин з Пекіном були помічник Державного секретаря у справах Східної Азії А. Гарріман, постійний представник США в ООН Е. Стівенсон, помічник Державного секретаря Ч. Боулс, які дотримувалися думки про те, що Сполучені Штати повинні проводити політику співробітництва з комуністичним Китаєм (Thomson, 1972: 221-222). У той же час, колишній агент ЦРУ Р.В. Комер, який на початку 1961 р. став співробітником Ради національної безпеки (РНБ), рекомендував раднику президента з національної безпеки М. Банді, щоб Державний департамент переглянув свою китайську політику, зробивши її більш гнучкою (Pellegrin, 2010: 101; Косов, 2015: 87).

Одним з тих, хто давно відстоював позицію про необхідність відмови США від доктрини стримування КНР, був призначений у 1961 р помічником держсекретаря у справах Східної Азії А. Гарріманом у Бюро у справах Далекого Сходу Е. Райс, який мав значний вплив на нових співробітників держдепартаменту (Thomson, 1972: 222-223).

Першу публічну заяву про необхідність пом'якшення політики США щодо КНР зробив заступник держсекретаря США Р. Хілсмен на засіданні клубу “Коммонвелс” у Сан-Франциско. Він запропонував:

1. Зберігати вплив США в Азії, підтримуючи своїх союзників – чанкайшистів;
2. Бути готовими до переговорів з Китаєм;
3. Об'єктивно оцінювати політику КНР (Бондарева, 2016: 531).

Ці пункти відповідали бажанням Пекіна в тому сенсі, що Вашингтон повинен брати ініціативу щодо налагодження відносин на себе. На конференції 2 квітня 1961 р. у Джакарті прем'єр-міністр КНР Чжоу Еньлай відзначив щодо цього: “На мій погляд, політика уряду Кеннеді щодо Китаю багато в чому змінилася в порівнянні з політикою Ейзенхауера. Може американський уряд зробить хоч невеликий внесок? Вирішення цього питання залежить від того, чи візьме новий президент на себе ініціативу” (Воронцов, 1979: 17).

Адміністрації президента Джона Кеннеді, яка перебувала під потужним тиском прихильників політики стримування комуністичного Китаю шляхом ізоляції, було важко виконати свої передвиборні обіцянки. У травні 1961 р. Д. Раск під час бесіди з Дж.Ф. Кеннеді, зазначив, що США могли б одночасно визнати Китайську Народну Республіку, і Китайську Республіку, співпрацювати з цими країнами та намагаючись нормалізувати відносини між ними. Проте президент не наважився на такі радикальні кроки, зазначивши, що будь-які зміни політики США щодо Китаю розділять Конгрес і американську громадськість, а також дадуть республіканцям політичну зброю в боротьбі

за Білий Дім. Крім того, Дж.Ф. Кеннеді попередив Д. Раска про те, що держдепартамент повинен не давати приводи ЗМІ писати про можливі зміни в китайській політиці Сполучених Штатів Америки. В наслідок цього, Д. Раск змушений був знову заявити про те, що Вашингтон офіційно визнає лише тайванський уряд (Rusk, 1990: 282-284).

Не дивлячись на офіційні заяви державного секретаря, після бесіди з президентом про незмінність підходів США щодо КНР і КР, деякі співробітники держдепартаменту не припинили свою діяльність, спрямовану на перегляд американської політики у китайському напрямку, оскільки вважали її неправильною. На помилковість політики Білого Дому щодо Пекіну вказував заступник держсекретаря Ч. Боулс, який у липні 1961 р. в одному зі своїх звітів рекомендував переглянути зовнішню політику США в Азії, стверджуючи, що і КНР, і КР загрожують стабільності в цьому регіоні. При цьому, на його думку, якщо Вашингтон залишить Тайбей напризволяще, це може призвести до непередбачуваних наслідків і навіть до дестабілізації ситуації в Азійсько-Тихоокеанському регіоні (Pellegri, 2010: 103; Косов, 2015: 88).

На початку 60-х років ХХ ст. відбуваються зміни і у зовнішньополітичному курсі КНР. Китайське керівництво усвідомило необхідність створення науково-дослідних центрів з вивчення актуальних проблем світової політики, саме тоді робляться конкретні кроки щодо формування власної зовнішньополітичної концепції, яка не дублює положення аналогічних документів СРСР і США (Цвык, 2015: 54). Китайські вчені почали розробку власної зовнішньополітичної концепції, альтернативної американській та радянській, яка ґрунтувалася на винятковості “небесного походження” китайської “серединної” держави (Владимиров, 1984: 56-60). Після багатьох невдач і принижень з боку іноземних загарбників, вона має повернути собі колишню велич, “загублені території”, “відновити справедливість”, використовуючи інші країни для досягнення своїх інтересів (Бажанов, 1987: 25-26). Винуватцями нещастя, що сталися з Китаєм, були проголошені Велика Британія (Опіумні війни), Японія (війни, значні жертви), Росія (вторгнення в північні землі Китаю і ставлення Й. Сталіна), США (конкуренція в досягненні лідируючих позицій в регіоні та світі) (Ахмадеева, 2018: 35).

Одночасно з посиленням позицій КНР на міжнародній арені, спостерігається зближення позицій США і СРСР у китайській проблемі. Попередню розвідку в цьому напрямку американські високопосадовці планували провести в червні 1961 р. під зустрічі лідерів США і СРСР у Відні. Дж.Ф. Кеннеді хотів з’ясувати можливість паралельних дій Вашингтона і Москви щодо Пекіну. Проте М. Хрущов не підтримав цю ідею, оскільки саме в цей час радянсько-китайський конфлікт досяг такої гостроти, що говорити про радянське посередництво в американо-китайських відносинах вже не доводилося. У цьому випадку, мова могла йти лише про американо-радянську співпрацю проти Китаю. Проте така ідея була неприйнятна для СРСР (Богатуров, 1997).

На формування зовнішньополітичного курсу адміністрації Джона Кеннеді значно впливав той факт, що архітектори зовнішньої політики США не припускали можливості серйозного американо-китайського зближення, проте об’єктивні передумови для цього продовжували збільшуватись. Це проявлялось у тому, що, перш за все, значно посилились протиріччя між СРСР і КНР. Однак у Білому Домі не всі визнавали серйозність радянсько-китайського конфлікту, до чого доклали багато зусиль китайське лобі і Чан Кайші (Цветков, 2000).

У жовтні 1961 р. КНР проголосила, що заради ослаблення американо-китайських протиріччя вона готова розпочати переговори з США по лінії міністерств закордонних справ, і якщо американські високопосадовці проявлять ініціативу. На думку Китаю, мирні переговори і вся дипломатична лінія КНР–США повинні були ґрунтуватися на п’яти принципах мирного існування без докладних роз’яснень цих принципів (Бондарева, 2016: 531; Копысов, 2019:

69). Пекін також визначив основні моменти у двосторонніх протиріччях: підтримка Чай Кайші з боку офіційного Вашингтону, економічні санкції проти КНР, позиція США у питанні про відновлення прав КНР в ООН, створення СЕАТО і напруженість в Індокитаї (Воронцов, 1979: 11). Проте після цього сторони як і раніше обмінювалися лише жорсткими заявами на адресу один одного. Пекін навіть зробив заяви, що адміністрація президента Дж.Ф. Кеннеді гірше уряду Д. Ейзенхауера (Dutt, 1964: 53-56).

Ще одним важливим фактором, який впливав на формування політики США щодо КНР на початку президентства Джона Кеннеді були американо-тайванські відносини. Політика щодо комуністичного Китаю в багатьох моментах була похідною від стосунків Вашингтону і Тайбею, які теж мали певні “гострі кути”. Чан Кайші сподівався далі отримувати допомогу від нової адміністрації США (Pellegrin, 2010: 101). Однак його дії і плани досить часто викликали невдоволення у Білому Домі.

Одним з перших епізодів, пов’язаних з діями Тайваню, з якими зіткнулася адміністрація Дж.Ф. Кеннеді, були події у прикордонному регіоні Бірми–Таїланду–Лаосу, де перебували війська Гоміндану, які вносили певну дестабілізацію в ситуацію в цьому районі. У лютому 1961 р. бірманські військові збили два тайванських літака на підставі того, що вони діяли в повітряному просторі суверенної держави. Ці літаки забезпечували підконтрольні Чан Кайші війська вантажами. Відразу ж після цього інциденту Джон Кеннеді почав вимагати від Чан Кайші, щоб той відкликав свої нерегулярні війська до Тайваню, оскільки це не відповідало інтересам нової американської адміністрації. Проте 25 лютого 1961 р. під час зустрічі з послом Е.Ф. Драмрайтом Чан Кайші зазначив, що перекинути з Бірми десять тисяч чоловік на острів досить проблематично. Лише під тиском з боку Вашингтона, який не був зацікавлений в дестабілізації ситуації регіоні, який межував з комуністичним Китаєм, тайванський лідер пообіцяв припинити постачання вантажів підконтрольним йому військам у Бірмі, евакуювати бажаючих на Тайвань, а іншим допомогти перейти до мирного життя. Врешті-решт, наприкінці квітня 1961 р. Е.Ф. Драмрайт відзначив, що Чан Кайші повністю виконав свою обіцянку щодо евакуації гомінданівців з Бірми (Pellegrin, 2010: 104-105; Косов, 2015: 88).

На формування зовнішньої політики президента США Дж.Ф. Кеннеді щодо Китаю в січні-жовні 1961 р. активно впливало і питання про китайське представництво в ООН. На початку 60-х років ХХ ст., особливо після здобуття незалежності цілою низкою країн Азії та Африки, в ООН значно збільшилася опозиція членству КР у цій міжнародній організації замість КНР (Clough, 1978: 150). У такій ситуації Вашингтон публічно підтримав Тайбей і перегородив шлях Пекіну до ООН (Schoenbaum, 1988: 387). Не дивлячись на це, деякі представники адміністрації Джона Кеннеді вважали, що Тайбею і Вашингтону необхідно змінити тактику поведінки, щоб гарантувати тривалу присутність КР в ООН (Pellegrin, 2010: 105). При цьому Е.Ф. Драмрайт і Р. Клайн вимагали більш активної позиції США у питанні відстоювання інтересів КР та її місця в ООН, щоб тайванське керівництво не мало сумніву в підтримці з боку Білого Дому. Президент зазначив у липні 1961 р., що у США і Тайваню одна спільна мета – не допустити КНР в Організацію Об’єднаних Націй (Pellegrin, 2010: 106). Адміністрація Дж.Ф. Кеннеді повинна була переконати Чан Кайші, що США продовжать захищати Тайвань і підтримувати його членство в ООН (Pellegrin, 2010: 101-102; Косов, 2015: 89).

Жорстку позицію щодо неможливості присутності комуністичного Китаю в ООН зайняло китайське лобі. 19 лютого 1961 р. організація “Мільйонна комісія”, яка була одним із форпостів Гоміндану у США, зазначила, що петиція про збереженні позиції проти членства КНР в ООН зібрала підписи 54 сенаторів і 285 конгресменів, включаючи 9 з 17 членів Комітету Сенату з міжнародних відносин і 22 з 33 членів Комітету Конгресу з міжнародних відносин (Чэн, 2018: 45; Чэн, 2019: 78).

Крім того, консервативна меншість у Сенаті під керівництвом Е. Дірксена підготувала проект відповідної резолюції Конгресу в якості попередження новому президенту і його адміністрації. Цей проект ще раз підтвердив опозиційне ставлення Сенату щодо визнання комуністичного Китаю і його членства в ООН.

Проте невдовзі ситуація загострилася, оскільки КР спробувала накласти вето на вступ Монголії до ООН вважаючи цю територію частиною Китаю. Подібна позиція викликала тривогу у Вашингтоні, оскільки цей крок Тайбею міг налаштувати проти нього значну частину країн комуністичного блоку, які вигнали б з організації саму КР. 15 серпня 1961 р. Джон Кеннеді повідомив Чан Кайші, що США не зможуть переконати більшість держав-членів ООН щодо підтримки Тайваню, якщо Тайбей перешкоджатиме вступу в цю міжнародну організацію Монголії. Якщо КР втратить місце в ООН Вашингтон не зможе створити коаліцію під егідою ООН в разі нападу військ КНР на острів. Однак Чан Кайші не збирався відступати в питанні про членство МНР в ООН, сподіваючись на підтримку з боку деяких африканських країн, для яких Тайвань почав реалізовувати програму допомоги. Лише в жовтні 1961 р. лідери США і КР досягли компромісу в питаннях, які стосувалися ситуації, що склалася в ООН навколо поведінки Тайваню (Pellegri, 2010: 106-108; Косов, 2015: 89).

Неможливість надання представництва КНР в ООН визначалась також негативним ставленням американської громадськості до цього. Опитування громадської думки, проведене агентством "Gallup" у вересні 1961 р. засвідчило, що 65% американців виступають проти допуску КНР в ООН, а "за" – лише 18% (Чэн, 2019: 78).

Таким чином, на початку президентства Дж.Ф. Кеннеді в січні-жовні 1961 року його адміністрація не змогла швидко розробити і почати реалізовувати цілісну концепцію "нових рубежів" щодо КНР. Його китайська політика була нерозривно пов'язана з зовнішньополітичним курсом США в Азії і відображала зіткнення американських і китайських інтересів у цьому регіоні. У той же час представники американського істеблішменту не зовсім чітко уявляли, яким шляхом вони можуть впливати на радянсько-китайські відносини з метою поглиблення розколу між СРСР і КНР, і які конкретні вигоди вони зможуть з цього отримати.

Більш реалістичний підхід нової адміністрації щодо КНР пояснювався, перш за все тим, що Пекін, який відмовився від своїх союзів і претендував на роль "третьої сили", був слабким гравцем на міжнародній арені і тому незначні, несуттєві відступи від традиційної політики стримування і ізоляції здавалися припустимими. Крім того, сама політика ізоляції не виправдовувала себе, оскільки КНР активізувала свою зовнішню політику, встановила відносини з багатьма країнами, в тому числі і союзниками США. Поступово і зростала чисельність держав, які підтримували вимоги КНР про надання їй місця в ООН, що створювало реальну перспективу широкого визнання комуністичного Китаю.

Перемога Дж.Ф. Кеннеді на президентських виборах 1960 р. супроводжувалася цілою низкою змін у системі геополітичних і військових пріоритетів США. Однією з найважливіших змін була заміна доктрини "масованої відплати", яка більше не відповідала більше інтересам Білого Дому в умовах зміни співвідношення сил у світі, на стратегію гнучкого реагування. Саме це демонструвало готовність Вашингтону щодо підтримки проамериканських режимів в тому числі і на Далекому Сході. Отже, виникла ще одна, крім Тайваню, лінія американо-китайських протиріч.

Переконаність президента Джона Кеннеді щодо необхідності налагодження американо-китайського діалогу посилювалася зі зростанням антирадянських настроїв у Пекіні. Проте це не призвело до конкретних змін у китайській політиці США. Це пояснювалося цілою низкою причин. Перш за все, прийшовши до влади, адміністрація

Дж.Ф. Кеннеді долучилась до більш важливих на той час з точки зору військово-політичних інтересів США подій, ніж політика щодо Китаю (європейські проблеми, питання атлантичної єдності, Берлінський криза). По друге, Вашингтон як і раніше розглядав комуністичний Китай як державу, яка загрожує американським інтересам в Азії та прагне розширити свій вплив і зміцнити військову міць. Підтвердженням цих думок для архітекторів зовнішньої політики США були події недавнього минулого – війна в Кореї, криза в Тайванській протоці, збройний конфлікт в Індокитаї тощо (Dulles, 1972:188-210).

Важливий вплив на формування зовнішньополітичного курсу адміністрації Дж.Ф. Кеннеді щодо КНР на початку його президентства мав також той факт, що, вигравши вибори з мінімальною перевагою, він не ризикнув розпочати серйозні зміни у китайській політиці та відмовитися від політики стримування. Цим 35-й президент США намагався, по-перше, показати, що він поважає громадську думку всередині країни, яка була негативно налаштована щодо комуністичного Китаю. По-друге, продемонструвавши таким шляхом схильність до спадковості політики, він сподівався зміцнити свої недостатньо міцні зовнішньополітичні позиції. Призначення Д. Раска на пост державного секретаря також свідчило про незмінність політики США на Далекому Сході. Придбавши значну частину свого дипломатичного досвіду під час перебування на різних посадах в Азії у воєнний і в повоєнний час, Д. Раск не раз чітко демонстрував твердий підхід щодо відносин з китайськими комуністами. Він не бачив можливості домогтися повної нормалізації американо-китайських відносин і неодноразово зазначав, що виступає проти дипломатичного визнання КНР і прийняття її в ООН.

Що стосується китайсько-радянських розбіжностей, які в той період вже перейшли в гостру фазу, то в американському істеблішменті, проте, проявляли певну обережність у підході до цього питання і, за визнанням Д. Раска, не вважали, що перспектива розладу “може виявитися міцною основою для політики вільного світу” (Dulles, 1972: 204). Більш того, ліворадикальні зовнішньополітичні установки лідера КНР Мао Цзедуна, його “непримиренність щодо імперіалізму”, відмова від мирного співіснування, безумовно сприяли посиленню антикитайських настроїв у Вашингтоні.

Саме тому Дж.Ф. Кеннеді, який все ж не відкидав можливостей зміни китайської політики США, у власних практичних діях стосовно КНР не бачив у той момент причин для відмови від доктрини стримування. Зокрема, ідея стримування КНР була підґрунтям цілої низки рішень адміністрації Джона Кеннеді, що призвели в решті-решт до ескалації американського військового втручання в Індокитаї.

Отже, внаслідок об’єктивних і суб’єктивних факторів адміністрація президента Дж.Ф. Кеннеді не змогла виконати свої передвиборні обіцянки щодо КНР і суттєво змінити підходи стосовно китайської проблеми. З одного боку, комуністичний Китай розглядався як потужний фактор в американо-радянських відносинах. З іншого боку, перебування Вашингтона під значним впливом прихильників Чан Кайші в значній мірі обмежувало діапазон дії прихильників покращення стосунків між США і КНР. Це призведе до того, що протягом усього президентства Дж.Ф. Кеннеді китайська стратегія США буде зигзагоподібною, оскільки зовнішньополітичні дії часто були спонтанними і залежними від різних випадкових факторів. В стратегічному плані політика США зберегла свою спадкоємність і істотно не змінилася – відносини з Пекіном мали конфронтаційний характер, а Тайвань як і раніше користувався цілковитою підтримкою з боку Білого Дому. Проте, саме в період президентства Джона Кеннеді все більше починає простежуватися посилення тенденції щодо трансформації зовнішньої політики США стосовно КНР від “стримування з ізоляцією” до “стримування без ізоляції”.

Література:

- Ахмадеева, 2018 – *Ахмадеева Я.М.* Развитие внешнеполитических концепций китайской Народной Республики с 1949 года по начало XXI века // Научно-технические ведомости СПбГПУ. Гуманитарные и общественные науки. 2018. Т. 9. № 1. С. 33-44.
- Бажанов, 1987 – *Бажанов Е.П.* США во внешнеполитической стратегии КНР (1949–1986 гг.): автореф. дис. ... д-ра ист. наук: 07.00.15. М., 1987. 37 с.
- Богатуров, 1997 – *Богатуров А.Д.* Великие державы на Тихом океане. История и теория международных отношений в Восточной Азии после Второй мировой войны (1945–1995). URL: http://militera.lib.ru/research/bogaturov_ad/05.html.
- Бондарева, 2016 – *Бондарева А.А.* Америко-китайские отношения в первой половине 60-х гг. XX века // Молодой ученый. 2016. № 26 (130). С. 530-532.
- Владимиров, 1984 – *Владимиров О.Е.* Советско-китайские отношения в сороковых-восемидесятых годах. М., 1984. 384 с.
- Воронцов, 1979 – *Воронцов В.Б.* Китай и США: 60–70-е годы. М., 1979. 172 с.
- Воронцов, 1989 – *Воронцов В.Б.* Судьба китайского Бонапарта. М., 1989. 336 с.
- Годлевський, 2016 – *Годлевський М.* Силви і несилви засоби в зовнішній політиці США в 1950–1960-х роках // Американська історія та політика. 2016. № 1. С. 168-175.
- Гончаренко, Ключко, 2019 – *Гончаренко А.В., Ключко М.О.* КНР у зовнішній політиці США у період президентства Ліндона Джонсона, 1963–1969 рр. // Сумська старовина. 2018. № LIII. С. 50-62.
- Давыдов 2005 – *Давыдов А.С.* Идеология и прагматизм в китайской политике США: дис. ... канд. ист. наук: 07.00.03. М., 2005. 247 с.
- Дэвис, Трани, 2009 – *Дэвис Д.З., Трани Ю.П.* Кривые зеркала. США и их отношения с Россией и Китаем в XX веке. М., 2009. 912 с.
- Занегин, 1984 – *Занегин Б.Н.* Политика в отношении Китая // Современная внешняя политика США. М., 1984. Т. 2. С. 302-340.
- Киссинджер, 2013 – *Киссинджер Г.* О Китае. М., 2013. 635 с.
- Копысов, 2019 – *Копысов М.А.* К вопросу о дипломатическом признании КНР Соединенными Штатами Америки // Чтения памяти профессора Евгения Петровича Сычевского: сборник докладов. 2019. Вып. 19. С. 68-75.
- Косов, 2012 – *Косов А.П.* Внешняя политика США в отношении КНР в 1949–1969 гг. // Ученые записки УО “ВГУ им. П.М. Машерова”. 2012. Т. 14. С. 118-127.
- Косов, 2015 – *Косов А.П.* Политика США в отношении Китая в период президентства Дж.Ф. Кеннеди // Ученые записки УО “ВГУ имени П.М. Машерова”. 2015. Т. 19. С. 85-92.
- Место Китая, 1987 – *Место Китая в глобальной политике США.* [Редкол.: В.П. Лукин (отв. ред.) и др.]. М., 1987. 359 с.
- Политика США, 1977 – *Политика США в Азии.* [Отв. ред. В.А. Кременюк и др.]. М., 1977. 272 с.
- Пронь, Гудименко 2016 – *Пронь С.В., Гудименко В.В.* США і Китай: модель взаємозалежності та взаємодоповнення в боротьбі за сучасне світове лідерство // Науковий вісник Дипломатичної академії України. 2016. Вип. 23 (1). С. 59-64.
- Філатов, 2010 – *Філатов М.* Еволюція сприйняття КНР в американському суспільстві та політичному істеблїшменті: від “стримування та ізоляції” до “стратегічної взаємодії” (кінець 1940-х – початок 1980-х років) // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Історія. 2010. Вип. 101. С. 44-47.
- Цветков, 2000 – *Цветков И.А.* Политика США по отношению к тайваньской проблеме, 1949–1999 гг.: дис. ... канд. ист. наук: 07.00.15. СПб., 2000. URL: <http://www.ushistory.ru/dissertatsii/179-dissertatsija-oglavlenie.html>.
- Цвык, 2015 – *Цвык А.В.* Эволюция внешнеполитических доктрин КНР (1950–1990-е гг.) // Вестник РУДН. Серия Международные отношения. 2015. № 1. С. 53-60.
- Чэн, 2018 – *Чэн Г.* Комитет по международным отношениям и политика администрации Дж. Кеннеди в отношении КНР в 1960-1963-х годах // Современная наука: актуальные проблемы теории и практики. Серия: Гуманитарные науки. 2018. № 5. С. 43-46.
- Чэн, 2019 – *Чэн Г.* Эволюция политики США в отношении КНР (1949–2016 гг.): дис. ... канд. ист. наук: 07.00.15. М., 2019. 221 с.
- Bowles, 1971 – *Bowles Ch.* Promise to Keep. My Years in Public Life. 1941–1969. N.-Y., 1971. 657 p.
- Clough, 1978 – *Clough R.N.* Island China. Cambridge, 1978. 264 p.
- Dulles, 1972 – *Dulles F.R.* American Policy Toward Communist China. The Historical Record: 1949-1969. N.-Y., 1972. 273 p.
- Dutt, 1964 – *Dutt V.P.* China's Foreign Policy, 1958–1962. L., 1964. 336 p.
- Fetzer, 1989 – *Fetzer J.* Clinging to Containment: China Policy. In Kennedy's Quest for Victory: American Foreign Policy, 1961–1963. N.-Y., 1989. P. 178-180.
- Fulbright-Hays, 1961 – *Fulbright-Hays Act of 1961.* URL: <https://www2.ed.gov/about/offices/list/ope/iegps/fulbrighthaysact.pdf>
- Hilsman, 1967 – *Hilsman R.* To Move a Nation: The Politics of Foreign Policy in the Administration of John F. Kennedy. N.-Y., 1967. 602 p.

Kennedy, 1961 – *Kennedy J.F.* The New Frontier. Acceptance speech of Senator John F. Kennedy, Democratic National Convention, 15 July 1960. URL: <https://www.jfklibrary.org/asset-viewer/archives/JFKSEN/0910/JFKSEN-0910-015>.

Pellegrin, 2010 – *Pellegrin Ch.J.* “There are bigger issues at stake”: The Administration of John F. Kennedy and United States-Republic of China Relations, 1961–1963 // *John F. Kennedy History, Memory, Legacy: An Interdisciplinary Inquiry*. Ed. by John Delane Williams, Robert G. Waite and Gregory S. Gordon. University of North Dakota, 2010. P. 100-115.

Rusk, 1990 – *Rusk D.* As I Saw It. N.-Y., 1990. 672 p.

Schlesinger, 2002 – *Schlesinger Jr. A.* A Thousand Days: John F. Kennedy in the White House. Boston, 2002. 1120 p.

Schoenbaum, 1988 – *Schoenbaum T.J.* Waging Peace and War: Dean Rusk in the Truman, Kennedy, and Johnson Years. N.-Y., 1988. 592 p.

Thomson, 1972 – *Thomson J.C. Jr.* On the Making of U.S. China Policy, 1961–1969: A Study in Bureaucratic Politics // *The China Quarterly*. 1972. Vol. 50. P. 220-243.

Tucker, 1994 – *Tucker N.B.* Taiwan, Hong Kong, and the United States, 1945–1992: uncertain friendships. N.-Y., 1994. 337 p.

References:

Akhmadeeva, 2018 – *Akhmadeeva Ya.M.* Razvitiye vneshnepoliticheskikh kontseptsiy kitayskoy Narodnoy Respubliki s 1949 goda po nachalo XXI veka [Development of Foreign Policy concepts of the People's Republic of China from 1949 to the beginning of the XXI century] // *Nauchno-tekhnicheskie vedomosti SPbGPU. Gumanitarnye i obshchestvennye nauki*. 2018. T. 9. № 1. S. 33-44. [in Russian]

Bazhanov, 1987 – *Bazhanov E.P.* SShA vo vneshnepoliticheskoy strategii KNR (1949–1986 gg.) [The USA in the Foreign Policy Strategy of the People's Republic of China (1949–1986)]: avtoref. dis. ...d-ra ist. nauk: 07.00.15. M., 1987. 37 s. [in Russian]

Bogaturov, 1997 – *Bogaturov A.D.* Velikie derzhavy na Tikhom okeane. Istoriya i teoriya mezhdunarodnykh otnosheniy v Vostochnoy Azii posle Vtoroy mirovoy voyny (1945–1995) [Great powers in the Pacific Ocean. History and theory of international relations in East Asia after the Second World War (1945–1995)]. URL: http://militera.lib.ru/research/bogaturov_ad/05.html. [in Russian]

Bondareva, 2016 – *Bondareva A.A.* Amerikano-kitayskie otnosheniya v pervoy polovine 60-kh gg. XX veka [US-Chinese relations in the first half of the 60's of the XX century] // *Molodoy uchenyy*. 2016. № 26 (130). S. 530-532. [in Russian]

Vladimirov, 1984 – *Vladimirov O.E.* Sovetsko-kitayskie otnosheniya v sorokovykh-vo'smidesyatykh godakh [Soviet-Chinese relations in the forties and eighties.]. M., 1984. 384 s. [in Russian]

Vorontsov, 1979 – *Vorontsov V.B.* Kitay i SShA: 60–70-e gody [China and the United States: 60–70s]. M., 1979. 172 s. [in Russian]

Vorontsov, 1989 – *Vorontsov V.B.* Sud'ba kitayskogo Bonaparta [The fate of the Chinese Bonaparte]. M., 1989. 336 s. [in Russian]

Hodlevs'kyi, 2016 – *Hodlevs'kyi M.* Sylovi i nesylovi zasoby v zovnishniy politytsi SShA v 1950–1960-kh rokakh [Power and non-power facilities in US foreign policy in 1950–1960] // *Amerykans'ka istoriya ta polityka*. 2016. № 1. S. 168-175. [in Ukrainian]

Honcharenko, Klochko, 2019 – *Honcharenko A.V., Klochko M.O.* KNR u zovnishniy politytsi SShA u period prezydent'stva Lindona Dzhonsona, 1963–1969 rr. [The People's Republic of China in the United States of America foreign policy during the period of Presidency Lyndon Johnson, 1963–1969] // *Sums'ka starovyna*. 2018. № LIII. S. 50-62. [in Ukrainian]

Davydov, 2005 – *Davydov A.S.* Ideologiya i pragmatizm v kitayskoy politike SShA [Ideology and pragmatism in Chinese politics of the USA]: dis. ...kand. ist. nauk: 07.00.03. M., 2005. 247 s. [in Russian]

Devis, Trani, 2009 – *Devis D.Z., Trani Yu.P.* Krivye zerkala. SShA i ikh otnosheniya s Rossiey i Kitaem v XX veke [Distorted Mirrors: Americans and Their Relations with Russia and China in the Twentieth Century]. M., 2009. 912 s. [in Russian]

Zanegin, 1984 – *Zanegin B.N.* Politika v otnoshenii Kitaya [The police toward China] // *Sovremennaya vneshnyaya politika SShA*. M., 1984. T. 2. S. 302-340. [in Russian]

Kissindzher, 2013 – *Kissindzher G.* O Kitae [On China]. M., 2013. 635 s. [in Russian]

Kopysov, 2019 – *Kopysov M.A.* K voprosu o diplomaticheskoy priznanii KNR Soedinennymi Shtatami Ameriki [On the issue of diplomatic recognition of China by the United States of America]. // *Chteniya pamyati professora Evgeniya Petrovicha Sychevskogo: sbornik dokladov*. 2019. Vyp.19. S. 68-75. [in Russian]

Kosov, 2012 – *Kosov A.P.* Vneshnyaya politika SShA v otnoshenii KNR v 1949–1969 gg. [The US foreign policy towards CPR in 1949–1969] // *Uchenye zapiski UO “VGU im. P.M. Masherova”*. 2012. T. 14. S. 118-127. [in Russian]

Kosov, 2015 – *Kosov A.P.* Politika SShA v otnoshenii Kitaya v period prezidentstva Dzh.F. Kennedi [The U.S. Policy towards China during John F. Kennedy's Presidency] // *Uchenye zapiski UO “VGU imeni P.M. Masherova”*. 2015. T. 19. S. 85-92. [in Russian]

Mesto Kitaya, 1987 – *Mesto Kitaya v global'noy politike SShA*. [China's place in US global politics] [Redkol.: V.P. Lukin (otv. red.) i dr.]. M., 1987. 359 s. [in Russian]

- Politika SShA, 1977 – Politika SShA v Azii. [The US policy in Asia]. [Otv. red. V.A. Kremenyuk i dr.]. M., 1977. 272 s. [in Russian]
- Pron', Hudymenko, 2016 – *Pron' S.V., Hudymenko V.V.* SShA i Kytay: model' vzayemozalezhnosti ta vzayemodopovnennyya v borot'bi za suchasne svitove liderstvo [US and China: interdependence model and complementarity in the struggle to present global leadership] // *Naukovyy visnyk Dyplomatychnoyi akademiyi Ukrainy*. 2016. Vyp. 23 (1). С. 59-64. [in Ukrainian]
- Filatov, 2010 – *Filatov M.* Evolyutsiya spryynyattya KNR v amerykans'komu suspil'stvi ta politychnomu isteblymentu: vid "strymuвання та izolyatsiyi" do "stratehichnoyi vzayemodiyi" (kinets' 1940-kh – pochatok 1980-kh rokiv) [The evolution of China's perception in American society and the political establishment: from "containment and isolation" to "strategic interaction" (late 1940s – early 1980s)] // *Visnyk Kyivskoho natsional'noho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Istoriya*. 2010. Vyp. 101. S. 44-47. [in Ukrainian]
- Tsvetkov, 2000 – *Tsvetkov I.A.* Politika SShA po otnosheniyu k tayvan'skoy probleme, 1949–1999 gg. [US policy on the Taiwan issue, 1949–1999]: dis. ...kand. ist. nauk: 07.00.15. SPb., 2000. URL: <http://www.ushistory.ru/dissertatsii/179-dissertatsiya-oglavlenie.html>. [in Russian]
- Tsvyk, 2015 – *Tsvyk A.V.* Evolyutsiya vneshnepolitycheskikh doktrin KNR (1950–1990-e gg.) [The evolution of the conceptual basis of the foreign policy of the PRC (1950–1990)] // *Vestnik RUDN. Seriya Mezhdunarodnye otnosheniya*. 2015. № 1. S. 53-60. [in Russian]
- Chen, 2018 – *Chen G.* Komitet po mezhdunarodnym otnosheniyam i politika administratsii Dzh. Kennedii v otnoshenii KNR v 1960-1963-kh godakh [Committee on Foreign Relations and the policy of the Administration of J. Kennedy in relation to the PRC in the 1960–1963-ies] // *Sovremennaya nauka: aktual'nye problemy teorii i praktiki. Seriya: Gumanitarnye nauki*. 2018. № 5. S. 43-46. [in Russian]
- Chen, 2019 – *Chen G.* Evolyutsiya politiki SShA v otnoshenii KNR (1949–2016 gg.) [The evolution of US policy towards the PRC (1949–2016)]: dis. ...kand. ist. nauk: 07.00.15. M., 2019. 221 s. [in Russian]
- Bowles, 1971 – *Bowles Ch.* Promise to Keep. My Years in Public Life. 1941–1969. N.-Y., 1971. 657 p. [in English]
- Clough, 1978 – *Clough R.N.* Island China. Cambridge, 1978. 264 p. [in English]
- Dulles, 1972 – *Dulles F.R.* American Policy Toward Communist China. The Historical Record: 1949-1969. N.-Y., 1972. 273 p. [in English]
- Dutt, 1964 – *Dutt V.P.* China's Foreign Policy, 1958–1962. L., 1964. 336 p. [in English]
- Fetzer, 1989 – *Fetzer J.* Clinging to Containment: China Policy. In *Kennedy's Quest for Victory: American Foreign Policy, 1961-1963*. N.-Y., 1989. P. 178-180. [in English]
- Fulbright-Hays, 1961 – Fulbright-Hays Act of 1961. URL: <https://www2.ed.gov/about/offices/list/ope/iegps/fulbrighthaysact.pdf>. [in English]
- Hilsman, 1967 – *Hilsman R.* To Move a Nation: The Politics of Foreign Policy in the Administration of John F. Kennedy. N.-Y., 1967. 602 p. [in English]
- Kennedy, 1961 – *Kennedy J.F.* The New Frontier. Acceptance speech of Senator John F. Kennedy, Democratic National Convention, 15 July 1960. URL: <https://www.jfklibrary.org/asset-viewer/archives/JFKSEN/0910/JFKSEN-0910-015>. [in English]
- Pellegrin, 2010 – *Pellegrin Ch.J.* "There are bigger issues at stake": The Administration of John F. Kennedy and United States-Republic of China Relations, 1961–1963 // *John F. Kennedy History, Memory, Legacy: An Interdisciplinary Inquiry*. Ed. by John Delane Williams, Robert G. Waite and Gregory S. Gordon. University of North Dakota, 2010. P. 100-115. [in English]
- Rusk, 1990 – *Rusk D.* As I Saw It. N.-Y., 1990. 672 p. [in English]
- Schlesinger, 2002 – *Schlesinger Jr. A.* A Thousand Days: John F. Kennedy in the White House. Boston, 2002. 1120 p. [in English]
- Schoenbaum, 1988 – *Schoenbaum T.J.* Waging Peace and War: Dean Rusk in the Truman, Kennedy, and Johnson Years. N.-Y., 1988. 592 p. [in English]
- Thomson, 1972 – *Thomson J.C. Jr.* On the Making of U.S. China Policy, 1961–1969: A Study in Bureaucratic Politics // *The China Quarterly*. 1972. Vol. 50. P. 220-243. [in English]
- Tucker, 1994 – *Tucker N.B.* Taiwan, Hong Kong, and the United States, 1945–1992: uncertain friendships. N.-Y., 1994. 337 p. [in English]